
ДО 75-річчя ВОЛОДИМИРА ОПАНАСОВИЧА КРУЦА

23 листопада 2013 р. Володимир Опанасович Круц зустрів 75-й день народження. Щира любов до своєї справи та високий професіоналізм, стійкість переконань і відкритість до критики, безмежна виваженість і глибока повага до колег гармонійно поєдналися в монолітній особистості цього, поза усяким сумнівом, видатного вченого. Ці риси поєднуються з надзвичайною скромністю Володимира Опанасовича — він ніколи не акцентує увагу на відзнаках і преміях, лауреатом яких є (Державна премія України в галузі науки і техніки, 2002 р.; Заслужений працівник культури України, 2009 р.); Під час колективних прес-конференцій дослідника майже неможливо побачити в перших рядах.

Археологічні реконструкції та ретельна робота в полі для Володимира Опанасовича — невід’ємні складові праці дослідника. Його польовий досвід вимірюється десятками сезонів у Середньому Подніпров’ї, Буго-Дніпровському межиріччі, на Волині, в Подністров’ї, Степу, на новобудовах у Києві. Це робота на неолітичних та енеолітичних поселеннях і могильниках, розкопки курганів, масштабні розвідки. Зокрема, спільно з С.М. Рижовим упродовж кількох років були здійснені розвідки в Буго-Дніпровському межиріччі, встановлені розміри та відносне датування десятків трипільських поселень. Працювати пліч-о-пліч з Володимиром Опанасовичем означає працювати, і означає пліч-о-пліч. Ані науковий авторитет, ані поважний вік не втримують дослідника від роботи на розкопі на всіх її етапах. День у день триває ретельна розборка площадок з детальною фіксацією та описом будівельних залишків, знарядь праці, керамічних виробів. Володимир Опанасович вітає використання здобутих матеріалів іншими археологами, ніколи не ховаючи знахідок і не наполягаючи на власних інтерпретаціях.

Першою масштабною роботою дослідника стало впорядкування пізньотрипільських матеріалів Середнього Подніпров’я. За її резуль-

татом написано кандидатську дисертацію та першу монографію. Впродовж останнього десятиліття були зроблені спроби деталізувати окремі аспекти локально-хронологічного розподілу матеріалів (включаючи доробки Володимира Опанасовича), але в загальному вигляді запропонована В.О. Круцом схема є орієнтиром для більшості дослідників.

Від 1981 р. ювіляр очолює розкопки найбільшого трипільського поселення поблизу с. Тальянки. На його думку, «за роки роботи Трипільської експедиції територія Буго-Дніпровського межиріччя стала справжньою лабораторією з вивчення багатьох проблем трипільської культури, зокрема, питань палеоекономіки та палеодемографії, побуту та ідеологічних уявлень населення трипільської культури». Велику роль у тому відіграв і сам Володимир Опанасович.

Саме завдяки багаторічним ретельним дослідженням у Тальянках В.О. Круц ідентифікував та інтерпретував елементи інтер'єру трипільських жител, висунув додаткову аргументацію на користь концепції двоповерхового житлобудівництва, раніше запропонованої К.В. Зінковським. Зараз ці ідеї активно розвивають учні Володимира Опанасовича — Д.К. Черновол і В.В. Чабанюк.

Керуючи розкопками найбільшої трипільської пам'ятки, В.О. Круц постійно бере участь у дискусіях щодо причин формування поселень-гігантів (до речі, цей термін введено до наукового обігу Володимиром Опанасовичем), демографічного та соціально-економічного розвитку їх населення. Йому належать і більш широкі — регіональні та макрорегіональні — дослідження господарської діяльності та демографічного розвитку трипільського населення. Зокрема, саме В.О. Круц звернув увагу на необхідність враховувати в палеодемографічних розрахунках хронологічні побудови. Зараз у цьому напрямі активно працюють німецькі фахівці за матеріалами різних археологічних культур. Особливу увагу Володимир Опанасович завжди приділяв екологічним чинникам, вписуючи досліджувані людські колективи в контекст навколишнього середовища. Крім того, дослідник є активним прихильником залучення методів суміжних дисциплін — багато в чому саме завдяки йому аерофотозйомка та геомагнітна розвідка стали неодмінними атрибутами дослідження трипільських поселень.

Польова методика та аналітичні підходи Володимира Опанасовича вплинули та продовжують впливати на дослідників кількох поколінь. Його думки інтегровані в підручники та узагальнюючі праці, зокрема видану Інститутом археології «Давню історію України». Тож внесок дослідника у археологію, зокрема трипільську, важко переоцінити. Володимир Опанасович також активно працює в науково-просвітницькому напрямі. За його участі організовано виставки здобутих матеріалів, зокрема в США та Канаді. Саме його активна робота сприяла створенню Державного заповідника «Трипільська культура».

...Багато хто зі студентів, які проходять археологічну практику в Тальянках, відмовляється вірити, почувши відповідь на запитання про вік начальника експедиції. І це не дивно, зважаючи на характер і життєву позицію дослідника та його ставлення до людей. Користуючись нагодою, бажаємо Володимиру Опанасовичу залишатися таким же молодим, осяяним ідеями та невтомним у роботі! Нехай міцне здоров'я і глибока повага колег завжди супроводжують його!

О.В. ДЯЧЕНКО

ДОСЛІДНИКАМ МИНУЛОГО ТИСЯЧОЛІТНІХ ЛУБЕН

17 вересня 2013 р. до 1025-річчя заснування м. Лубни, в присутності гостей міста і громадськості, було відкрито меморіальну дошку на честь істориків, археологів і краєзнавців, які зробили вагомий внесок у встановлення дати заснування міського центру і своєю працею забезпечили відзначення славного ювілею посульської твердині на південних рубежах руських земель. Меморіальну дошку встановлено за ініціативи Лубенської міськрайонної громадської організації «Знання і творчість» (голова Л.М. Кириленко). Відкрили її на урочистому мітингу напередодні Дня міста правнучка видатної лубенської меценатки і музейниці

© Т.М. ДЯЧЕНКО, О.В. СИДОРЕНКО, 2014

І.В. Скаржинська та Лубенський міський голова О.П. Грицаєнко.

Дошка, встановлена з правого боку фасаду приміщення Лубенського міського кінотеатру «Київська Русь» (вул. Радянська, 16), добре помітна з головної вулиці міста.

Цю дошку справедливо можна назвати народною, адже виготовлено її на благодійні пожертви членів громади та лубенців-патріотів. Автор проекту — член Національної спілки архітекторів України І.Є. Казакова, а втілив неординарний художній задум у життя М.М. Дунник.

Дошка являє собою шестикутну плиту з чорного граніту розміром 120 × 80 см, на якій вміщено зображення аксесуарів на столі літо-